

ting van de levenslijn. Dergelijke invloeden zou ik dan als de goede, de rechtstreeks vruchtbare willen beschouwen. Zij bezorgen immers een versnelde beweging van het ik naar het persoonlijkheidsdoel, representeren een „élan vital”, die soms zo groot kan zijn, dat „vallen” opgevoerd wordt tot een schitterende meteorenvluucht, zweven een bliksemend stijgen lijkt. Terwijl zijwaartse invloeden, die welke liggen buiten de persoonlijkheids sfeer en niet voldoende worden opgevangen door de eigen beweging (ik ben mij ervan bewust dat de vergelijking hier mank gaat), niet voldoende gecompenseerd worden door gelijkwaardige tegen-invloeden, zullen leiden tot neven-banen en ontsparingen, die weliswaar ook dan nog vruchtbaar kunnen zijn, maar indirect; maar die steeds een groot gevaar met zich meebrengen fataal te worden. Dientengevolge zou ik ze *slechte, gevaarlijke invloeden* willen noemen. Het intreden van goede en slechte invloeden kan men doorgaans opvatten als een conflict, dat tot een harmonische oplossing komt, wanneer de hoofdrichting niet merkbaar gewijzigd wordt.

Om nu terug te keren tot het strikt literaire gebied, het enige dat ons hier competeert, belangwekkend bij het vaststellen van invloeden schijnt mij alleen: dat men — wanneer men een zekere voorstelling heeft van de oorspronkelijke hoedanigheden van een persoonlijkheid (en dat is helaas niet dikwijls het geval) — nagaat welke invloeden *wel*, en welke *niet* in de richting van die persoonlijkheid lagen; te gaan ontdekken welke tot intensifiëring van bepaalde eigenschappen, en welke tot deformatie hebben geleid. En daar een dergelijk onderzoek feitelijk op elk punt kan beginnen, want geen persoonlijkheid

heeft een absoluut beginpunt, kan het ook praktisch in de literatuurcritiek worden toegepast. De methode is niet alleen juist, maar ook dadelijk uitvoerbaar.

Een bepaald boek van een bepaalden schrijver vertegenwoordigt een in dat moment vastgelegde toestand van zijn artistieke persoonlijkheid, zijn levensvisie en zijn hartstochtelijkheid. In dat boek ligt tevens een bewegingsrichting, een soort van entelechie opgesloten. Een volgend boek van denzelfden schrijver blijkt zich opvallend snel in dezelfde richting of eventueel in afwijking daarvan ontwikkeld te hebben. Dit dient vooraf vastgesteld. Maar nu kan men met zin gaan speuren naar invloeden. En hun ontdekking zal geen blaam werpen op den betrokkene, maar enkel een verdiept inzicht geven in zijn nieuwe werkfase.

Daarmee zijn wij tegelijkertijd de remedie op het spoor van een euvel waaraan veel kunstcritiek, en de literaire in ons land heel in het bijzonder, mank gaat. Hoe vaak gebeurt het niet, dat een schrijver levenslang wordt opgehangen aan zijn eerste of een paar van zijn eerste boeken? Het zijn niet de schranderste, maar dikwijls toch zeer welmenende en oprechte beoordeelaars die dat doen. Uit een eersteling, een enkel boek concluderen ze haastig tot een „richting”, maken zij zich een beeld van een „geaardheid”, stellen ze een nauw-omgrensde „persoonlijkheid” vast. Ze hebben hun slachtoffer gedetermineerd en zouden precies kunnen vertellen hoe het in het verder verloop van zijn leven zou moeten schrijven om „zichzelf trouw te blijven”. Ze zijn geneigd den betrokkene de „invloeden van grote voorgangers” te vergeven, maar daar blijft het